

*Доцент кафедри теорії та історії
держави і права Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент
Сердюк Лілія Миколаївна*

КОНСТИТУЦІЙНО ВИЗНАЧЕНІ ПІДСТАВИ ПОРУШЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ІМПІЧМЕНТУ ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ Й НОВИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ

При підготовці цієї доповіді автор поставив за мету з'ясувати конституційно визначені підстави для порушення процедури імпічменту президента в Україні й нових європейських державах.

Предметом порівняльного аналізу стали конституції України [1] й таких нових європейських держав, які утворилися після розпаду СРСР: Латвійської Республіки [2], Литовської Республіки [3], Республіки Білорусь [4], Республіки Болгарія [5], Республіки Македонія [6], Республіки Молдова [7], Республіки Польща [8], Республіки Словенія [9], Республіки Угорщина [10], Республіки Хорватія [11], Російської Федерації [12], Словацької Республіки [13], Чеської Республіки [14].

Аналіз правових норм, які знайшли своє закріплення в Основному Законі України та конституціях вищезгаданих нами нових держав Європи, і які об'єднує спільний предмет правового регулювання – процедура імпічменту президента, свідчить про різні підходи законодавця у визначенні підстав для порушення такої процедури. До них, зокрема, віднесено:

- вчинення ним (Президентом України) державної зради чи іншого злочину (ч. 1 ст. 111 Основного Закону держави);
- випадок грубого порушення ним (Президентом Республіки) Конституції або присяги, а також випадок виявлення факту вчинення злочину (ч. 2 ст. 86 Конституції Литовської Республіки);
- випадок порушення Президентом Конституції або вчинення ним злочину (ч. 1 ст. 104 Основного Закону Республіки Білорусь);
- учинення Президентом державної зради чи порушення Конституції (ч. 1 ст. 103 Основного Закону Республіки Болгарія);
- порушення Президентом Республіки Конституції (ст. 87 Основного Закону Республіки Македонія);
- вчинення Президентом тяжкого діяння і порушення тим самим положень Конституції (ст. 89 Основного Закону Республіки Молдова);
- порушення Конституції, закону чи вчинення злочину (ч. 1 ст. 145 Основного Закону Республіки Польща);
- дії Президента суперечать Конституції або серйозно порушують закон (ч. 1 ст. 109 Основного Закону Республіки Словенія);
- у процесі своєї діяльності Президент умисно порушує Конституцію чи інші закони» (ч. 4 ст. 31 Основного Закону Республіки Угорщина);
- порушення Президентом Республіки Конституції, вчинене ним під час

- виконання своїх обов'язків (ч. 1 ст. 105 Основного Закону Республіки Хорватія);
- державна зрада або вчинення Президентом Російської Федерації іншого тяжкого злочину (ч. 1 ст. 93 Основного Закону Російської Федерації);
 - діяльність Президента проти суверенітету та територіальної цілісності Словацької Республіки або дії, спрямовані на розвал демократичного конституційного ладу Словацької Республіки (ст.ст. 106-107 Основного Закону Словацької Республіки);
 - учинення Президентом державної зради (ч. 2 ст. 65 Основного Закону Чеської Республіки).

Зі змісту вищенаведених конституційно-правових приписів випливає, що в конституціях більшості пострадянських держав найбільш поширеними підставами для порушення процедури імпідменту глави держави визначені факти державної зради та порушення главою держави конституції, причому таке протиправне діяння не обов'язково являє собою кримінальний злочин. Свідченням цього є використані законодавцем при формулюванні вищенаведених конституційно-правових приписів граматичні конструкції, у яких уживано сурядні розділові сполучники «або» та «чи». Такий підхід суб'єкта законотворчості враховує особливості конституційно-правового статусу президента як гаранта суверенітету та територіальної цілісності держави, а також гаранта додержання конституції, котрий апріорі не має порушувати її норм.

На відміну від конституцій інших держав, які складають предмет порівняльного аналізу, лише Основний Закон Словацької Республіки розмежовує фактичні підстави для відкликання Президента та його переслідування. До таких юридичних фактів законодавець, відповідно, відніс: 1) діяльність Президента проти суверенітету та територіальної цілісності Словацької Республіки або дії, спрямовані на розвал демократичного конституційного ладу Словацької Республіки (ст. 106 Основного Закону Словацької Республіки); 2) державну зраду (ст. 107 Конституції Словацької Республіки).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : чинне законодавство зі змінами і допов. станом на 30 верес. 2016 р.; (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2016. – 76 с.
2. Конституція Латвійської Республіки. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 39-47.
3. Конституція Литовської Республіки. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 49-86.
4. Конституція Республіки Білорусь, Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 87-118.
5. Конституція Республіки Болгарія. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 119-156.

6. Конституція Республіки Македонія. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 157-190.
7. Конституція Республіки Молдова, Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 191- 232.
8. Марчук М. І. Конституція Республіки Польща. Конституції зарубіжних країн: Навчальний посібник / Авт.-упоряд.: В. О. Серьогін, Ю. М. Коломієць, О. В. Марцеляк та ін. Харків, 2009. С. 173-205.
9. Конституція Республіки Словенія. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 265-306.
10. Конституція Республіки Угорщина. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 307-339.
11. Конституція Республіки Хорватія. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 371-403.
12. Конституція Російської Федерації. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 405-443.
13. Конституція Словацької Республіки, Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 445-484.
14. Конституція Чеської Республіки. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. Київ, 1996. С. 485-509.